

Ölkəmizin milli dövlətçilik ənənəlerinin qurulmasında və inkişafında məsilsiz xidmətləri olan Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrde xalqın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrindəki uğurlar və nailiyyətlər Böyük Şəxsiyyətin adı ilə six bağlıdır. Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətini və xalqını zamanın ağır və sərt sınaqlarından uğurla çıxara bilmiş, ölkənin gələcək inkişaf strategiyasını müəyyən etmiş və həyata keçirilməsi üçün mühüm islahatlar həyata keçirmişdir. Onun siyasi hakimiyyətdə olduğu illər ölkənin bütün sahələrində yeni dövrün başlanması kimi xarakterizə olunur. 1993-cü il iyunun 24-ü 32 il bundan əvvəl Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyəti Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri Heydər Əliyevə həvalə olunur. O zaman ölkəmiz öz həyatının çox ciddi siyasi-ictimai çətinlikləri ilə üz-üzə qalmışdır. 1993-cü ilin iyununda baş vermiş hadisələr müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycanı uğuruma aparırdı. Vurğulaq ki, müstəqilliyimizin bərpası asan əldə olunmadı, gərgin ictimai-siyasi vəziyyət və böyük qurbanlar bahasına əldə edildi. 1991-ci il oktyabrın 18-də Ali Sovetin sessiyasında tarixi sənəd qəbul edildi. Tarixi reallıqlar, bir daha göstərdi ki, 71 illik sovet rejimi Azərbaycan xalqının müstəqillik arzularının üstündən xətt çəke bilməmişdi. Dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı 1991-ci il oktyabrın 18-de qəbul edilsə də, əslində, Azərbaycan özünün əsl müstəqilliyini Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra əldə etdi. O zaman ölkəmiz öz həyatının çox ciddi siyasi-ictimai çətinlikləri ilə üz-üzə qalmışdır. 1993-cü ilin iyununda baş vermiş hadisələr müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycanı uğuruma aparırdı. Vurğulaq ki, müstəqilliyimizin bərpası asan əldə olunmadı, gərgin ictimai-siyasi vəziyyət və böyük qurbanlar bahasına əldə edildi.

”1993-CÜ İLİN İYUN AYINDA AZƏRBAYCANDA BÖYÜK DÖVLƏT BÖHRANI YARANDI

Azerbaycanı gözü görmeyən qüvvələr xalqımızın uğrunda ardıcıl mübarizə apardığı milli azadlığına, dövlət müstəqilliyinə mane olmaq və onun mübarizə eźmini qırmaq üçün ən məkrli siyasi təxribatlara əl atdırılar. Ermənistanın Azerbaycan torpaqlarının işgali, respublikamızı daxildən parçalamaq və xalqımızı vəfəndaş müharibəsi girdabına sürüklemək kimi cəhdləri Azerbaycanı olduqca çətin bir vəziyyətlə üz-üzə qoydu. Öz müstəqilliyini bərpa etmiş Azerbaycanın idarəciliyində duranlar AXC-Müsavat cütlüyü ölkəni parçalanmaq və tamamile məhv olmaq təhlükəsi ilə üzbeüz qoymuşdu. Çünkü hakimiyyətdə olan səris-təsiz rəhbərlər mövcud təhlükələrin qarşısının alınması istiqamətində lazımi tədbirləri görmək gücündə deyildilər. 1993-cü ilin yayında ölkədə vəziyyət getdikcə ağırlaşdı, Haki-miyyət strukturlarına, o cümlədən, silahlı birləşmələrə nezareti itirən o miyyətə qayıtmamasıydı, bu gün Azerbaycanın müstəqilliyindən səhəbəcəməq mümkün olmayıacaqdı. Ulu Önder Heydər Əliyev bu məsələ ilə bağlı çıxışlarının birində belə deyirdi: "1993-cü ilin iyun ayında Azerbaycanda böyük dövlət böhrəni yarandı. Azerbaycan dağılmağa başladı və o vaxtkı iqtidar ölkəni idarə edə bilmədi. Gəncədə toqquşma baş verdi və qan töküldü. Gəncədə başlayan hərəkat Azerbaycanın əraziisinin, demək olar ki, yarısından çoxunda hakimiyyəti öz elinə aldı. Vaxtile məni təqib edən, Naxçıvanda məni devirmək və Azerbaycan-dan sıxışdırıb çıxarmaq istəyən o vaxtkı iqtidar, belə bir zamanda, ələcəsiz qaldı və mənə müraciət etdi. Ancaq ondan əvvəl mənə müraciət edənər bizim partiyanın üzvüleri, Azerbaycanın müxtəlif tebəqələrinin nümayəndəleri və ziyanları oldu. Onlar məni yenidən Bakıya dəvət etdilər".

şanın başçılığında Nizad Məmmədovun 30 zamanki Azərbaycan iqtidarı isə, 1993-cü ilin yanında ölkəni vətəndaş müharibəsi tehlükəsi ile üz-üzə qoydu. Artıq bir sıra erazilerdə - Gəncədə, Lənkəranda, Qusarda və digər regionlarda bəzi silahlı birlik-

Müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin banisi

Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyəti Ali Sovetinin Sədri Heydər Əliyevə həvalə olundu

lər separatçı iddialarla çıkış edib, mərkəzi hakimiyətə tabe olmadıqlarını bildirirdilər.

4 iyun 1993-cü ildə Gəncədə Azərbaycan Ordusunun keçmiş korpus komandiri Surət Hüseynovun başçılıq etdiyi herbi qüvvələrlə hökumət qüvvələri arasında silahlı toqquşma baş verdi. Məlum hadisə nəticəsində hökumətə tabe olmayan hərbçilərlə hökumət qüvvələri arasında toqquşmada, ümumilikdə, 35 nəfər həlak oldu.

Gence hadiseleri kimi tarixə düssen 4 iyun hadiseleri AXC-Müsavat hakimiyyətinin ifası ilə nəticələndi. 1993-cü il iyunun 15-də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı Azerbaycanı təhlükədən xilas etdi. O dövrə baş verən hadisələr bir daha tarixi gerçekliyi xərçəmmiş olur. Belə ki, 1993-cü ilin iyun

nunda xalqın dəvəti ilə Umummilli Lider Heydər Əliyev yenidən həkimiyətə qayıtmışasdı, bu gün Azərbaycanın müstəqilliyindən söhbət açmaq mümkün olmayıacaqdı. Ulu Önder Heydər Əliyev bu məsələ ilə bağlı çıxışlarının birində belə deyirdi: "1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycanda böyük dövlət böhrəni yarandı. Azərbaycan dağılmağa başladı ve o vaxtkı iqtidar ölkəni idarə edə bilmədi. Gəncədə toqquşma baş verdi və qan töküldü. Gəncədə başlayan hərəkat Azərbaycanın əraziisinin, demək olar ki, yarısından çoxunda hakimiyyəti öz əlinə aldı. Vaxtile məni təqib edən, Naxçıvanda məni devirmek və Azərbaycandan sixışdırıb çıxarmaq istəyən o vaxtkı iqtidar, belə bir zamanda, ələcsiz qaldı və mənə müraciət etdi. Ancaq ondan əvvəl mənə müraciət edənər bizim partiyənən üzvləri, Azərbaycanın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və ziyanlıları oldu. Onlar məni yenidən Bakıya dəvət etdilər".

İctimai, siyasi ve tarixi ehəməy-yətə malik olan 1993-cü ilin 15 İyun Milli Qurtuluş Günü - Azərbaycanın inkişafında, müstəqilliyində müstəs-na rol oynayan tarixi gündür. Xilas-karlıq missiyasını öz üzərinə götür-

rən Heydər Əliyev daxili və xarici düşmənlerimizin bütün planlarını iflasa uğradaraq, 1993-cü il iyunun 9-da Bakıya gəldi və 1993-cü il iyunun 15-de Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi və həmin gün tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu.

Ulu Önder Heydər Əliyevin öz müqəddəs xilaskar missiyasıyla böyük siyasetə qayıdışı ile Azərbaycanda illərlə davam edən anarxiya-ya, siyasi hakimiyyətsizliyə, herbi-leşmiş cinayətkar dəstələrin qətl və özbaşınalıqlarına son qoymuş oldu. 1994-cü ilin oktyabr, 1995-ci ilin mart dövlət çevrilişi cəhdləri en yeni tariximizin qara ləkələri kimi keçmişə hekk olunub. Bu təxribatlar müdrik siyasetçinin son dərəcə tədbirli, təmkinli və əzaqgörən siyaseti sayəsində baş tutmadı.

"AZƏRBAYCANDA HƏQİQİ DEMOKRATİYA PRİNSİPLƏRİ YARANMALIDIR, INKİŞAF ETMƏLİDİR"

1993-cü il oktyabrın 3-de ümum-xalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib. O, 1998-ci il oktyabrın 11-de xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Heydər Əliyev qanunun alılıyi, azad vətəndaş cəmiyyəti prinsiplərinin bərqərar olması zərurılılığını döňə-döňə vurğulayırdı: "Azərbaycan Respublikası demokratik yolla getməlidir, Azərbaycanda həqiqi demokratiya prinsipləri yaranmalıdır, inkişaf etməlidir, Azərbaycanda siyasi plüralizmə imkan yaradılmalıdır. Azərbaycan çoxpartiyalı bir cəmiyyət kimi yaranmalıdır, partiyaların fəaliyyətinə şərait yaradılmalıdır. Azərbaycan bazar iqtisadiyyatı yolu ilə, sərbəst iqtisadiyyat yolu ilə getməlidir. Azərbay-

canda milli hemreylek, insanlar, yaşasi partiyalar, qurumlar arasında sülh və sağlam rəqabət əhval-ruhiyi yəsi yaranmalıdır.”

Zəngin dövlətcilik təcrübəsinin malik olan böyük strateq Heydər Əliyev hüquqi dövlətin Azərbaycan modelini ilk milli Konstitusiyani yaratmaqla gerçəkləşdirdi. Heydər Əliyevin müəllifi olduğu 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında hüquqi dövlətin bütün prinsipləri - qanunu, alılıyi, insan hüquqlarının müdafiəsi, hakimiyyət bölgüsü, konstitusiyə nəzarəti prinsipləri təsbit olundu, insan hüquqlarının təminini dövlətin aməqsədi kimi bəyan edildi.

1995-ci ildə müstəqil Azərbaycanın ilk parlamentinə keçirilən seçkilər isə dövlət müstəqilliyyinin möhkəmləndirilməsi prosesinin hüquq bazasının yaradılmasına daha geniş imkanlar açdı. 1994-cü ildə miqyaslı neft strategiyasının əsası qoyuldu. "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Neft strategiyasının beynəlxalq layihələrin və iqtisadi proqramların həllinə doğru istiqamətləndirilməsi ölkəmizdə bu tükenməz sərvətdən əldə olunan gelirin qat-qat artırılması sebəb oldu.

SÜRƏTLİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏSİ

Azərbaycanda bu gün müstəqələk dövlətçilik ənənələri formalasdırılmışdır və şübhəsiz ki, bu mühüm nailiyyətin eldə edilməsində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin fədakarlılıqlarının müstəsna əhəmiyyəti vardır. Onun siyasi xadim olaraq yürütdüyü siyasetin başlıca qayəsi Azərbaycanı hər bir vətəndaşının təhlükəsizliyini qoruya biləcək qədər qüdrətli dövlətə çevirmək olmuşdur. Bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi xəttinə sadıq qalaraq, müstəqil ölkəmizi inamlı gələcəyə doğru aparır. 2003-cü ildən etibarən Azərbaycan Respublikası

nın Prezidenti Cənab İlham Əliyevin uğurlu daxili və xarici siyaseti, məqsədönlü islahatlar programı ölkəmizin bütün sahələrdə yeni nailiyətlərlə müşahidə olunan sürətli inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına səbəb olub. Müasir yanaşmalar ve milli iqtisadi prioritetlər əsasında mükəmməl islahatlar konsepsiyanının reallaşdırılması neticəsində Azərbaycan son illərdə yüksək inkişaf templərinə görə dönyanın lider dövlətləri sırasındadır. Əgər Azərbaycanın müstəqilliyinin ilk illərində baş verən hadisələrin qarşısı alınmasayı və Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı olmasayı, əlbəttə ki, bu günün Azərbaycan reallıqlarından belə söhbət açıla bilməzdi. Bu gün müasir Azərbaycanda nəhəng enerji layihələri, ölkənin hər yerində abadlaşma, müasirleşme, ölkənin dünyada tanınması və milli maraqlara xidmət edən coxsayılı tədbirlər keçirilir. Azərbaycan regionun en güclü və nüfuzlu dövlətinə çevrilib.

Prezident İlham Əliyevin son 22 ildə həyata keçirdiyi güclü dövlət, güclü ordu strategiyası torpaqlarımızın işğaldan azad olması ilə nəticələndi. Azərbaycan ordusunun döyük taktikası dünya ölkələrində öyrənilir. Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsində hərb tarixində yeni səhifə olan müharibədə qalib dövlət oldu. Azərbaycan xalqının həmrəyliyi, xalq-iqtidár birliliyi uğurları şərtləndirən amil olduğundan ölkəmizi daha da böyük nailiyetlər gözləyir. Ulu Önder Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan bundan sonra da öz tarixinin yeni, şanlı səhifələrini yazaraq, daha yüksək zirvələr fəth edəcəkdir.

vələr fəth edəcəkdir. Müasir həyatımızda Azərbaycana marağın artması Ulu Öndər Heydər Əliyevin düzgün müəyyən-leşdiriyi siyaset nəticəsində mümkün olub. Müasir dövrümüzdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə uğurlu islahatlar aparılır, Azərbaycan regionun lider dövlətinə çevrilib, diplomatiya sahəsində uğurlar əldə edilib. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı məqsədyönlü ferman və sərəncamlarla, qəbul etdiyi praqmatik qərarlarla, habelə, obyektiv reallıqdan irəli gələn addımları ilə ölkəmizin dinamik yüksəlişini və insanların rifahının yüksəlməsini təmin edib. 2003-cü ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin uğurlu daxili və xarici siyaseti, məqsədyönlü islahatlar programı ölkəmizin bütün sahələrde yeni nailiyyətlərlə müşahidə olunan sürətli inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına səbəb olub. Qazanılan bütün nailiyyətlərin əsasında Ümummilli Lider tərəfindən müəyyən-leşdirilən siyasi kurs və Prezident İlham Əliyevin bu siyasi kursu uğurla davam etdirməsi faktı dayanır. Bu gün Azərbaycan dünyanın dinamik inkişaf edən, modernləşən, beynəlxalq miqyasda nüfuzu gündən-günə artan dövlətinə çevrilib. Müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə iqtisadi və siyasi mövqeyini daha da möhkəmləndirməsi, beynəlxalq qurumların hesabatlarında islahatçı ölkə kimi yer tutması, dünyanın nüfuzlu təşkilatlarının Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləyən qərar və qətnamələr qəbul etməsi ölkəmizin seçdiyi yolun düzgün olduğunu təs-

Zümrüd BAYRAMOVA